

Wojciech Jakub Zabłocki
Muzeum i Instytut Zoologii PAN
ORCID 0000-0001-6596-1230

Losy przedwojennych warszawskich i wiedeńskich zbiorów entomologicznych w świetle współpracy Jerzego Kremkyego (1897–1941) i Hansa Zernyego (1887–1945)

The Fate of the Pre-War Entomological Collections from Warsaw and Vienna in the View of the Cooperation between Jerzy Kremky (1897–1941) and Hans Zerny (1887–1945)

The article analyses the pre-war cooperation of two outstanding European entomologists: Jerzy Kremky from the State Zoological Museum in Warsaw (Państwowe Muzeum Zoologiczne w Warszawie, PMZ) and Hans Zerny from the Natural History Museum in Vienna (Naturhistorisches Museum Wien). These scientists cooperated in the 1930s. They exchanged experience, publications and natural specimens that were used in their research. In 1944, after the suppression of the Warsaw Uprising, the Germans burned down the PMZ building, along with the Warsaw entomological collections and most of the museum archive. As a result, documents containing information on the natural collections loaned to other institutions before the war were lost. Knowledge about the fate of these collections can be obtained through the analysis of archival correspondence between Kremky and Zerny, as well as by examining the contents of museum collections preserved to this day.

Keywords: State Zoological Museum in Warsaw, Natural History Museum in Vienna, war losses, Hans Zerny, Jerzy Kremky, lepidopterology

Słowa kluczowe: Państwowe Muzeum Zoologiczne w Warszawie, Muzeum Historii Naturalnej w Wiedniu, straty wojenne, Hans Zerny, Jerzy Kremky, lepidopterologia

Państwowe Muzeum Zoologiczne w Warszawie (PMZ), jak wiele polskich instytucji naukowych, poniosło w wyniku II wojny światowej olbrzymie straty. Co czwarty z pracowników muzeum poniósł podczas wojny i okupacji niemieckiej śmierć, a po stłumieniu powstania

warszawskiego Niemcy spalili gmach muzeum przy ul. Wilczej 64 w Warszawie, w którym znajdowały się bezcenne zbiory zoologiczne, sprzęt badawczy oraz biblioteka naukowa. W pożarze przepadła między innymi licząca kilka milionów okazów kolekcja entomologiczna¹, w tym blisko pół miliona okazów motyli i ponad trzy tysiące publikacji naukowych poświęconych temu rzedowi owadów². Dokładna zawartość utraconych zbiorów nie jest znana, w pożarze spłonęła bowiem również większość archiwum PMZ. Tym samym utraciono wiedzę pozwalającą bliżej oszacować bezpośrednie straty wojenne muzeum. Przepadły również dokumenty (liczne listy, rewersy, wykazy) dotyczące zbiorów przyrodniczych wypożyczonych przed wojną do innych instytucji, w wyniku czego ich odzyskanie po 1945 r. okazało się bardzo trudne. Poza brakiem dokumentów istotnym czynnikiem utrudniającym lub uniemożliwiającym odzyskanie naukowych materiałów była śmierć wielu zoologów, którzy mieli wiedzę dotyczącą współpracy naukowej, zawartości depozytów i przebiegu wymiany materiałów badawczych.

W niektórych przypadkach wiedzy na temat przedwojennych wypożyczeń zbiorów dostarczają powojenne dokumenty pracowników PMZ, takie jak sprawozdanie lepidopterologa Stanisława Adamczewskiego (1909–1987)³ z 25 lutego 1945 r.⁴, w którym autor wspomina o „potrzebie odzyskania przez PMZ zbiorów entomologicznych motyli o specjalnej wartości wywiezionych w 1939 r. do instytucji w Paryżu, Monachium, Berlinie i Kilonii”. Uzupełnieniem tego sprawozdania jest odręczna, anonimowa notatka⁵, gdzie wymienione są nazwiska zagranicznych naukowców⁶, którzy wypożyczyli przed wojną okazy motyli z PMZ oraz lokalizacje, w których te zbiory mogły się później znajdować⁷. Z notatki wynika, że wśród tych zbiorów były okazy lepidopterologiczne Jerzego Kremkyego z PMZ, wypożyczone przed wojną Hansowi Zernyemu z Muzeum Historii Naturalnej w Wiedniu (Naturhistorisches Museum Wien, NHM). Obaj naukowcy byli przed wojną czołowymi europejskimi lepidopterologami, a ich współpraca naukowa zaczęła się w 1930 r. Analiza ich kooperacji, szczególnie korespondencji, publikacji i opracowywanych materiałów badawczych pozwala lepiej poznać losy przedwojennych warszawskich i wiedeńskich zbiorów entomologicznych.

- 1 Archiwum Muzeum i Instytutu Zoologii Polskiej Akademii Nauk [AMiIZ], zespół akt Państwowego Muzeum Zoologicznego, Spis zdawczo-odbiorczy nr 1 [PMZ, Sp. 1], sygn. 188.2375, S. Adamczewski, *Sprawozdania z podróży i działalności naukowej 1947–1949*, k. 1.
- 2 S. Adamczewski, *Pracownia lepidopterologiczna i zbiory motyli w Państwowym Muzeum Zoologicznym*, „Polskie Pismo Entomologiczne” 1949 (1939–48), t. 18, s. 225.
- 3 Stanisław Franciszek Adamczewski (1909–1987), zoolog (entomolog-lepidopterolog). Absolwent nauk przyrodniczych na Uniwersytecie Warszawskim. Po studiach pracował jako asystent, a potem kustosz w dziale owadów PMZ. Podczas niemieckiej okupacji 1939–1945 pracował przy zabezpieczeniu kolekcji przyrodniczej PMZ, a po upadku powstania warszawskiego wraz ze Stanisławem Feliksiakiem (1906–1992) brał udział w akcjach ratowania zbiorów PMZ z płonącej Warszawy. Po wojnie zaangażowany w odbudowę kolekcji PMZ. W 1950 r. obronił doktorat, a w 1954 r. został profesorem Uniwersytetu Marii Skłodowskiej-Curie w Lublinie. Był autorem kilkudziesięciu publikacji naukowych na temat fauny motyli. Jego zbiory znajdują się dziś w Muzeum i Instytucji Zoologii PAN; G. Winiarska, *Adamczewski Stanisław Franciszek*, [w:] *Almanach Entomologów Polskich XX wieku*, red. M. Bunalski, J. Lipa, J. Nowacki, Poznań 2001, s. 18.
- 4 S. Adamczewski, *Memoriał w sprawie Państwowego Muzeum Zoologicznego w Warszawie, 25.02.1945*, [w:] *Memorabilia Zoologica*, oprac. D. Iwan, P. Daszkiewicz, H. Kowalski, D. Mierzwa-Szymkowiak, R. Zaborowski, Warszawa 2016 (Nowa Seria, 1), s. 105–106.
- 5 AMiIZ, PMZ, Sp. 1, sygn. 180.2318, Rewindykacja zbiorów-korespondencja, notatka z 25.02.1945 r., rkps, k. 1. Autorem notatki był prawdopodobnie Stanisław Feliksiak (1906–1992), powojenny dyrektor PMZ.
- 6 W notatce wymienieni są: Franz Daniel (1895–1985), Karl Eller (ur. 1908), Ludwig Osthelder (1877–1954), Fritz Heydemann (1888–1967), Erich Martin Hering (1893–1967), Hans Zerny (1887–1945) i Otto Holik (1881–1963).
- 7 Na liście są: Paryż, Monachium, Kilonia, Berlin, Wiedeń, Brema i Praga.

Hans Zerny urodził się 11 czerwca 1887 r. w Wiedniu-Währingu. Ukończył studia przyrodnicze ze specjalizacją zoologia na Uniwersytecie Wiedeńskim (Universität Wien), gdzie w 1911 r. obronił rozprawę doktorską. W 1912 r. rozpoczął pracę w NHM, gdzie prowadził badania obejmujące owady należące do rzędów motyli (*Lepidoptera*) oraz muchówek (*Diptera*). W latach 1920–1932 pełnił funkcję kustosza w tamtejszym dziale owadów, blisko współpracując z czołowym austriackim lepidopterologiem prof. Hansem Rebelem (1861–1940), opiekunem muzealnego działu motyli, który od 1925 r. był jednocześnie dyrektorem generalnym NHM. W 1932 r. Rebel przeszedł na emeryturę, a Zerny zajął jego miejsce jako nowy opiekun zbioru lepidopterologicznego. Jednocześnie kierował on główną biblioteką zoologiczną muzeum wiedeńskiego. Zerny był uczestnikiem wielu ekspedycji naukowych, obejmujących obszary Europy Wschodniej⁸ i Bałkanów, a także Afryki, gdzie m.in. badał entomofaunę Tanzanii oraz marokańskich Gór Atlas.

Ryc. 1. Dr Hans Zerny, (źródło: ZOBODAT (2025/03/11), *Biographical data record*, zobodat.at/personen.php?id=4287 [dostęp 7.08.2025])

W 1927 r. odbył półroczną ekspedycję do Ameryki Południowej, gdzie prowadził badania w Amazonii. Podczas swoich wypraw odkrył liczne nowe dla nauki gatunki owadów, które opisał w kilkudziesięciu publikacjach⁹. Zerny był członkiem wielu stowarzyszeń naukowych, m.in.: Towarzystwa Zoologiczno-Botanicznego w Wiedniu (Wiener Zoologisch-Botanischen Gesellschaft), Wiedeńskiego Towarzystwa Entomologicznego (Wiener Entomologischen Gesellschaft), Nowojorskiego Towarzystwa Entomologicznego (New York Entomological Society), czy też Amerykańskiego Towarzystwa Entomologicznego w Columbus (Entomological Society of America in Columbus)¹⁰. Zerny uczestniczył w licznych globalnych wydarzeniach naukowych, takich jak np. V Międzynarodowy Kongres Entomologiczny w Paryżu w 1932 r.¹¹ oraz VII Międzynarodowy Kongres Entomologiczny w Berlinie w 1938 r.¹², gdzie spotkał się z polskimi entomologami, w tym z Jerzym Kremkym. Do końca życia pracował w Wiedniu, gdzie zmarł 14 września 1945 r. na zapalenie opon rdzeniowo-mózgowych¹³.

8 Wśród krajów, gdzie prowadził badania, nie było jednak Polski.

9 Zob. B. Pittioni, *Die wissenschaftlichen Veröffentlichungen Dr. Zernys*, „Zeitschrift der Wiener Entomologischen Gesellschaft” 1945, r. 30, t. 56, s. 52–53.

10 B. Pittioni, *Kustos Dr. Hans Zerny*, „Annalen des Naturhistorischen Museums in Wien” 1948, t. 56, s. 558–563; H. Reisser, *Dr. Hans Zerny* +, „Zeitschrift der Wiener Entomologischen Gesellschaft” 1945, r. 30, t. 56, s. 49–53.

11 *Programme du V Congrès International D’Entomologie*, Paris 1932, s. 14.

12 *VII Internationaler Kongress Für Entomologie*, t. 5, *Kongressbericht*, oprac. K. Jordan, E.M. Hering, Weimar 1940, s. LXXVI.

13 B. Pittioni, *Kustos Dr. Hans Zerny*, s. 558.

Ryc. 2. Dr Jerzy Kremky (źródło: Archiwum Muzeum i Instytutu Zoologii PAN)

Jerzy Wiesław Kremky urodził się 6 maja 1897 r. w Warszawie. W 1916 r. rozpoczął studia na Wydziale Chemicznym Politechniki Warszawskiej, przerwane w 1918 r. w związku ze służbą w Wojsku Polskim. W 1920 r. po powrocie z wojska rozpoczął studia na Wydziale Przyrodniczym Uniwersytetu Warszawskiego, które ukończył w 1924 r. zdobywając tytuł magistra. Od 1922 r. pracował na stanowisku pomocnika kustosa w PMZ, gdzie zajmował m.in. się preparowaniem i konserwowaniem zbiorów. W 1926 r. na Uniwersytecie Poznańskim obronił rozprawę doktorską na temat rodziny motyli *Dunaidinae* i morfologii ich aparatu kopulacyjnego jako cechy mającej istotne znaczenie systematyczne. Po uzyskaniu stopnia doktora

został powołany na współpracownika Komisji Fizjograficznej Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie, pełniąc funkcję sekretarza oddziału warszawskiego Komisji. W latach 1929–1939 był kustoszem w PMZ, okresowo pełniąc obowiązki kierownika Wydziału Owadów. Do muzeum przekazał swoją kolekcję lepidopterologiczną, którą stanowiły znaczne zbiory motyli krajowych z obszaru Podola, Karpat, Pokucia i Pojezierza Wileńskiego. Specjalizował się w systematyce i zoogeografii motyli większych (*Macrolepidoptera*). W swoich badaniach Kremky stosował metodę analizy porównawczej morfologii aparatu kopulacyjnego z różnych stron świata, co pozwoliło mu na wyodrębnienie cech diagnostycznych i opisanie wielu nowych dla nauki gatunków. W PMZ uporządkował zbiory tropikalne motyli, a także napisał kilkanaście opracowań faunistycznych i zoogeograficznych dotyczących krajowej lepidopterofauny. W 1938 r. uczestniczył w VII Międzynarodowym Kongresie Entomologicznym w Berlinie¹⁴. Podczas okupacji niemieckiej od 1939 r. brał udział w tajnym nauczaniu na poziomie gimnazjalnym. Zmarł na gruźlicę w Otwocku 15 listopada 1941 r.¹⁵

W Archiwum NHM (Archiv für Wissenschaftsgeschichte) znajduje się dziesięć listów skierowanych przez Kremkyego do Zernyego w latach 1930–1937. Odpowiedzi Zernyego na te listy niestety nie są znane. Najpewniej spłonęły w pożarze PMZ w październiku 1944 r. W Archiwum Muzeum i Instytutu Zoologii Polskiej Akademii Nauk

14 VII Internationaler Kongress Für Entomologie, s. XX.

15 AMiIZ, PMZ, Sp. 1, sygn. 277.2347, Dokumenty personalne byłych pracowników PMZ. 1931–1949, J. Kremky, *Curriculum vitae dra Jerzego Kremkyego, kustosa Państwowego Muzeum Zoologicznego*, 5.01.1934 r.; AMiIZ, PMZ, Sp. 1, J.W. Kremky – Wspomnienie pośmiertne pióra S. Adamczewskiego. 1946 sygn. 289.5428, S. Adamczewski, *Dr Jerzy Wiesław Kremky. Wspomnienie pośmiertne*, 15.08.1946 r.; AMiIZ, PMZ, Sp. 1, sygn. 343, Lista strat osobowych Państwowego Muzeum Zoologicznego; Archiwum Akt Nowych w Warszawie [AAN], mikrofilm nr B 12688, sygn. 3695, Akta osobowe – Kremky Jerzy; K. Kowalska, *Kremky Jerzy Wiesław (1897–1941)*, [w:] *Słownik Biologów Polskich*, red. S. Feliksiak, Warszawa 1987, s. 299; D. Iwan, P. Daszkiewicz, *Straty wojenne Państwowego Muzeum Zoologicznego – raport Stanisława Feliksiaka (1906–1992)*, „Pamięć i Sprawiedliwość. Pismo naukowe poświęcone historii najnowszej” 2016, nr 27, s. 437; P. Węgrzynowich, M. Bunalski, *Kremky Jerzy Wiesław, dr [w:] Almanach Entomologów Polskich*, s. 103.

zachowały się inne dokumenty, przede wszystkim wspomnienia i notatki Adamczewskiego, na podstawie których można poczynić ustalenia na temat działalności naukowej Kremkyego, w tym również o przebiegu jego współpracy z Zernym. Nie zmienia to faktu, że brak listów zwrotnych Zernyego pozostawia dużo niedopowiedzeń i rodzi pytania, z których część pozostanie nierozstrzygnięta. Obok dokumentów archiwalnych, ważnym materiałem dowodowym w przeprowadzonych analizach są publikacje naukowe Kremyego i Zernyego, w których znaleźć można wykaz okazów motyli i nazw instytucji, z których je wypożyczali do badań.

Pierwszy z tych listów, datowany na 5 lutego 1930 r. wskazuje, że kontakt obu naukowców zainicjował Kremky, przesyłając Zernyemu kopię jednej ze swoich publikacji lepidopterologicznych i zapraszając do podjęcia korespondencji¹⁶. Niebawem pojawiła się okazja do nawiązania osobistych relacji, albowiem jesienią 1930 r. Kremky wyjechał do Wiednia na miesięczne stypendium naukowe w NHM. Tam zawiązał bliskie kontakty z prof. Hansem Rebelem¹⁷ i podlegającym mu Zernym¹⁸. Zaowocowało to późniejszą współpracą naukową polskiego badacza z wiedeńskim muzeum. Już w publikacji Kremkyego z 1931 r. na temat motyli neotropikalnych z podrodziny *Pericopsinae* (rodzina *Arctiidae*) zdeponowanych w zbiorach PMZ, czytamy, że badania w tym zakresie możliwe były dzięki wsparciu merytorycznemu udzielonemu w Wiedniu przez Rebeła i Zernyego¹⁹. Z publikacji wynika, że na tym etapie nie było jeszcze wymiany materiałów do badań pomiędzy naukowcami. Pierwsze dowody takiej współpracy zawierają listy z 18 kwietnia i 4 maja 1932 r.²⁰, z których wynika, że Kremky wypożyczył od Zernyego do badań okazy motyli z rodziny zwójkowatych (*Tortricidae*) z gatunków: *Hemimene alpinana* Treitschke²¹, *Hemimene flavidorsana* Knaggs²², *Hemimene questionana* Zeller²³, *Acalla lithargyrana* Herrich-Schaffer²⁴, *Acalla quercinana* Zeller²⁵, *Acalla maccana* Treitschke²⁶, *Phalonia ostrinana* Guenée²⁷, *Phalonia flaviciliana* Walker²⁸, *Argyroproce sellana* Hübner²⁹, *Semasia ratzeburgiana* Ratzeburg³⁰. Wypożyczone okazy znalazły się wśród materiałów, które posłużyły do

16 Archiwum Muzeum Historii Naturalnej w Wiedniu [ANHM], sygn. AT-NHMW-AFW-ZERNY-309,1, J. Kremky do H. Zernyego, *Mitteilung der Übersendung von Separatabdrücken lepidopterologischer Publikationen und Anfrage nach einen Schriftenaustausch*, 5.02.1930 r.

17 Kremky wielokrotnie korzystał z badań Rebeła, opisując nowe gatunki – np. zob. J. Kremky, *Polskie gatunki motyli należące do rodzaju *Nephodesme* Hbn. (*Tortricidae*)*, „Annales Musei Zoologici Poloni” 1935, t. 11, nr 6, s. 117–131. Z opracowań Rebeła korzystał również w swojej książce o hodowli motyli – zob. idem, *Hodowla motyli*, Warszawa 1935.

18 AMiLZ, PMZ, Sp. 1, sygn. 289.5428, S. Adamczewski, *Dr Jerzy Wiesław Kremky*, s. 2.

19 J. Kremky, *Motyle neotropikalne z podrodziny Pericopsinae (Arctiidae) w zbiorach Państwowego Muzeum Zoologicznego*, „Annales Musei Zoologici Poloni”, t.IX, nr 13, 1931, s. 168.

20 ANHM, sygn. AT-NHMW-AFW-ZERNY-309,2, J. Kremky do H. Zernyego, *Mitteilung, daß er die polnischen Tortriciden bearbeitet und Fachaustausch, sowie Bitte um Zusendung von bestimmten Arten zum Studium*, 18.04.1932 r.; ANHM, sygn. AT-NHMW-AFW-ZERNY-309,3J, Kremky do H. Zernyego, *Dank für das erhaltene Vergleichsmaterial*, 4.05.1932 r.

21 Nazwa obowiązująca: *Dichrorampha alpinana* Treitschke, 1830.

22 Nazwa obowiązująca: *Dichrorampha flavidorsana* Knaggs, 1867.

23 Nazwa obowiązująca: *Dichrorampha questionana* Zeller, 1878.

24 Obecne nazwy: *Acleris lithargyrana* Herrich-Schäffer, 1847; *Acleris ferrugana* Denis-Schiffermüller, 1775.

25 Nazwa obowiązująca: *Acleris quercinana* Zeller, 1849.

26 Nazwa obowiązująca: *Acleris maccana*, Treitschke, 1835.

27 Nazwa obowiązująca: *Diceratura ostrinana* Guenée, 1845.

28 Nazwa obowiązująca: *Cochylis flaviciliana* Westwood, 1854.

29 Nazwa obowiązująca: *Endothenia gentianaeanana* Hübner, 1799.

30 Nazwa obowiązująca: *Zeiraphera ratzeburgiana* Saxesen, 1840.

wspólnej publikacji Kremkyego z Marianem Masłowskim³¹ na temat gatunków motyli z rodzaju *Hemimene* Hübner³².

W pośmiertnym wspomnieniu o Kremkim Adamczewski podkreśla, że dużą trudnością dla badań prowadzonych ówczesnie w PMZ przez lepidopterologów był ograniczony dostęp do literatury fachowej zawierającej opisy gatunków dokonane na podstawie okazów typowych³³. Potwierdza to list z 22 września 1932 r.³⁴, w którym Kremky zwrócił się do Zernyego o przesłanie kopii opisów motyli w publikacji Achille'a Guenée *Europaeorum Microlepidopterorum Index methodicus* oraz pierwszym tomie *De Vlinders van Nederland. II Microlepidoptera* Petera Corneliusa Tobiasa Snellena³⁵. Jednocześnie Kremky poprosił o wypożyczenie mu okazu należącego do gatunku *Tortrix sedana* Constant³⁶.

18 grudnia 1933 r. Kremky w kolejnym liście³⁷ skierowanym do Zernego przedstawił wyniki swoich badań porównawczych nad narządami płciowymi rodziny *Tortricidae* i podzielił się wątpliwościami wynikającymi z braku wystarczającej ilości materiału porównawczego. Z tego powodu poprosił o wypożyczenie z wiedeńskich zbiorów możliwie dużej ilości okazów obu ptci z rodzajów *Hemimene* oraz *Lipoptycha* Lederer. 15 listopada 1934 r.³⁸ Kremky poprosił natomiast o wypożyczenie holotypu motyla z gatunku *Phalonia roridana* Mann³⁹. Do tego czasu zasady udostępniania materiałów z Wiednia nie były doprecyzowane. Świadczy o tym fakt, że Kremky dopytywał, czy przekazywane dotąd zbiory były wypożyczone, czy też przesyłane na wymianę. W przypadku zgody na wymianę Kremky pytał, jakie gatunki Zerny chciałby otrzymać w zamian⁴⁰. Nie znamy odpowiedzi Zernyego, ale kolejna korespondencja wskazuje, że dalsze udostępnianie materiałów miało charakter wypożyczeń⁴¹.

- 31 Marian Piotr Masłowski (1898–1945), zoolog (entomolog). Od 1927 r. współpracował z PMZ, opracowując dla muzeum zbiory motyli. Wraz z bratem Ludwikiem Masłowskim (1895–1940) budował kolekcję motyli i ptaków z okolic Zawiercia na Śląsku. Podczas wojny został zmuszony do niewolniczej pracy w jednej z niemieckich fabryk, gdzie wycieńczony zmarł 10.03.1945 r. - A. Mroczkowska, *Masłowski Marian Piotr (1898–1945)*, [w:] *Słownik Biologów Polskich*, red. S. Feliksiak, Warszawa 1987, s. 358.
- 32 J. Kremky, M. Masłowski, *Studja nad niektórymi gatunkami z rodzaju Hemimene Hb. (Lepidoptera, Tortricidae)*, „Annales Musei Zoologici Poloni” 1933,, t. 10, nr 7, s. 61–85.
- 33 AMiIZ, PMZ, Sp. 1, sygn. 289.5428, S. Adamczewski, *Dr Jerzy Wiesław Kremky*, s. 2.
- 34 ANHM, sygn. AT-NHMMW-AFW-ZERNY-309,4, J. Kremky do H. Zernyego, *Mitteilung, daß er Beschreibungen von bestimmten Schmetterlingsarten braucht, Bitte diese jemanden abschreiben zu lassen und Anfrage nach Entlehnung von Tortrix sedana Cst.*, 22.09.1932 r.
- 35 A. Guenée *Europaeorum Microlepidopterorum Index methodicus*, Paris 1845,, s. 32 – dla opisu *Tortrix canescana* Guenée), s. 51 – dla opisu *Hemimene politana* Guenée; P.C.T. Snellen, *De Vlinders van Nederland. II Microlepidoptera*, t. 1, Leiden 1882, s. 402 – dla opisu *Hemimene alpinana* Treitschke oraz *Hemimene questionana* Zeller.
- 36 Nazwa obowiązująca: *Cnephasia sedana* Constant, 1884.
- 37 ANHM, sygn. AT-NHMMW-AFW-ZERNY-309,5, J. Kremky do H. Zerny, *Anfrage nach Material zur Entlehnung, über Material und seine Bearbeitung*, 18.12.1933 r.
- 38 26.11.1934 r. Kremky otrzymał od Zernyego okaz *Phalonia roridana*, ale jak wskazał w liście z 10.12.1934 r., okaz ten pochodził z 1891 r. i nie był oryginalnym typem, ponieważ Mann opisał gatunek na podstawie okazów z 1867 r. (ANHM, sygn. AT-NHMMW-AFW-ZERNY-309,6, J. Kremky do H. Zernyego, *Anfrage eine bestimmtes Exemplar entleihen zu dürfen um einen Vergleich anstellen zu können, weiters ob Schmetterlinge als Tauschobjekte oder leihweise zugesandt wurden*, 15.11.1934 r.).
- 39 Nazwa obowiązująca: *Aethes rutilana* Hübner, 1814.
- 40 ANHM, sygn. AT-NHMMW-AFW-ZERNY-309,6, J. Kremky do H. Zernyego, *Anfrage eine bestimmtes Exemplar entleihen zu dürfen um einen Vergleich anstellen zu können, weiters ob Schmetterlinge als Tauschobjekte oder leihweise zugesandt wurden*, 15.11.1934 r.
- 41 Dostępne źródła archiwalne nie pozwalają jednoznacznie stwierdzić, które z materiałów zoologicznych były przedmiotem wypożyczenia, a które wymiany. Z korespondencji Kremkyego i Zernyego wynika, że zbiory przede wszystkim wypożyczano, dlatego w miejscu, gdzie nie było to doprecyzowane, przyjęto, iż obrót danymi materiałami miał charakter wypożyczenia.

Tym sposobem 10 grudnia 1934 r.⁴² Kremky prosił o przesłanie do badań kolejnych gatunków: *Psyche viciella* Denis-Schifferrmüller⁴³, *Psyche viadrina* Staudinger⁴⁴, *Epiblema pflugiana* Haworth⁴⁵, *Epiblema circiana* Pierce-Metcalf⁴⁶, *Epiblema luctuosana* Duponchel⁴⁷, *Lozopera flagellana* Amsel⁴⁸, *Lozopera dilucidana* Stephens⁴⁹, *Hemimene agilana* Tengström⁵⁰, *Hemimene distinctana* Heinemann⁵¹; 24 marca 1936 r.⁵² – *Scotogramma trifolii* Rottemberg⁵³, *Anarta farkasii* Treitschke⁵⁴, *Scotogramma marmorosa* Borkhausen⁵⁵, *Scotogramma implexa* Hübner⁵⁶, *Harmodia syriaca* Osthelder⁵⁷, *Cardepija irrisoria* Erschoff⁵⁸, *Hadena standfussi* Turati⁵⁹ oraz *Caradrina gluteosa* Treitschke⁶⁰; 25 listopada 1937 r.⁶¹ – *Scoparia gallica* Peyerimhoff⁶², *Scoparia asphodeliella* de la Harpe⁶³, *Procris cognata* Herrich-Schäffer⁶⁴, *Syntomis marjana* Stauder⁶⁵, *Euxoa temera* Hübner⁶⁶, *Euxoa distinguenda* Lederer⁶⁷, *Eupithecia cucullaria* Rebel⁶⁸, *Cidaria otregiata* Metcalfe⁶⁹, *Euxoa hastifera* Donzel⁷⁰ oraz *Pergesa suellus* Staudinger⁷¹. Nie wiadomo, czy wszystkie z oczekiwanych materiałów udało się Kremkyemu uzyskać. W części listów polski badacz dziękował za wypożyczenia, nie precyzując jednak, do których okazów się do odnosił, jednocześnie tylko raz, w liście z 10 grudnia 1934 r., wspominał, że o zamiarze zwrotu wypożyczonego zbioru motyli, nie precyzując jednak, które materiały miał na myśli.

Pewnym jest, że niektóre z wiedeńskich wypożyczeń pomogły Kremkyemu w badaniach i opisanu nowych gatunków motyli. W publikacji z 1935 r. poświęconej należącym do fauny Polski gatunkom motyli z rodzaju *Nephodesme* Hübner (*Tortricidae*) polski

42 ANHM, sygn. AT-NHMW-AFW-ZERNY-309,7, J. Kremky do H. Zernyego, *Mitteilung, daß er Lepidopteren aus Polen als Gegenleistung schicken wird, Fachaustausch und Materialanfrage zur Untersuchung*, 10.12.1934 r.

43 Nazwa obowiązująca: *Megalophanes viciella* Denis-Schifferrmüller, 1775.

44 Nazwa obowiązująca: *Megalophanes stetinensis* Hering, 1846.

45 Nazwa obowiązująca: *Epiblema foenella* Linnaeus, 1758.

46 Nazwa obowiązująca: *Epiblema circiana* Zeller, 1843.

47 Nazwa obowiązująca: *Epiblema scutulana* Denis-Schifferrmüller, 1775.

48 Nazwa obowiązująca: *Aethes flagellana* Duponchel, 1836.

49 Nazwa obowiązująca: *Aethes dilucidana* Stephens, 1852.

50 Nazwa obowiązująca: *Dichrorampha agilana* Tengström, 1848.

51 Nazwa obowiązująca: *Dichrorampha distinctana* Heinemann, 1863.

52 ANHM, sygn. AT-NHMW-AFW-ZERNY-309,9, J. Kremky do H. Zernyego, *Materialanfrage nach bestimmten Arten*, 24.03.1936 r.

53 Nazwa obowiązująca: *Scotogramma trifolii* Hufnagel, 1766.

54 Nazwa obowiązująca: *Scotogramma trifolii* Hufnagel, 1766.

55 Nazwa obowiązująca: *Anarta odontites* Boisduval, 1829.

56 Nazwa obowiązująca: *Scotogramma implexa* Hübner, 1827.

57 Nazwa obowiązująca: *Harmodia syriaca* Osthelder, 1933.

58 Nazwa obowiązująca: *Cardepija irrisoria* Erschoff, 1874.

59 Nazwa obowiązująca: *Apamea arabs* Oberthür, 1881.

60 Nazwa obowiązująca: *Athetis gluteosa* Treitschke, 1835.

61 ANHM, sygn. AT-NHMW-AFW-ZERNY-309,10, J. Kremky do H. Zernyego, *Anfrage, ihm bestimmte Schmetterlinge schicken zu wollen, sowie nach Bestimmung von polnischem Material*, 25.11.1937 r.

62 Nazwa obowiązująca: *Scoparia ancipitalis* Zerny, 1935.

63 Nazwa obowiązująca: *Scoparia ambigualis* Treitschke, 1829.

64 Nazwa obowiązująca: *Jordanita cognata* Herrich-Schäffer, 1852.

65 Nazwa obowiązująca: *Amata kruegeri* marjana Stauder, 1913.

66 Nazwa obowiązująca: *Euxoa temera* Hübner, 1808.

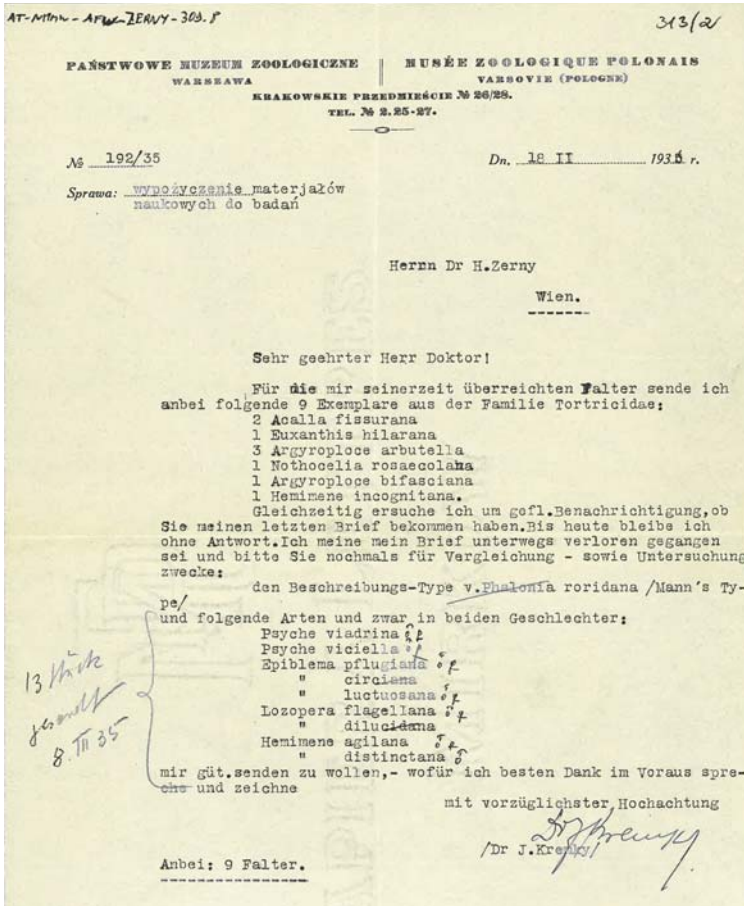
67 Nazwa obowiązująca: *Euxoa distinguenda* Lederer, 1857.

68 Nazwa obowiązująca: *Eupithecia cucullaria* Rebel, 1901.

69 Nazwa obowiązująca: *Lampropteryx otregiata* Metcalfe, 1917.

70 Nazwa obowiązująca: *Euxoa hastifera* Donzel, 1848.

71 Nazwa obowiązująca: *Deilephila porcellus* Linnaeus, 1758.

Ryc. 3. List Jerzego Kremkyego do Handa Zernyego, 18.02.1935 r. (źródło: Archiv für Wissenschaftsgeschichte, Naturhistorisches Museum Wien, sygn. AT-NHMW-AFW-ZERNY-309,8)

badacz podał, że materiały porównawcze od Zernyego pomogły mu opisać nowy dla nauki⁷² gatunek motyla *Nephodesme canescana* Guenée⁷³.

Obrót materiałami badawczymi miał charakter obustronny. Przynajmniej trzy listy Kremkyego potwierdzają, że z PMZ wypożyczano do NHM zbiory lepidopterologiczne. 10 grudnia 1934 r. Kremky zapowiedział przesłanie ośmiu interesujących Zernyego okazów motyli z terenów Polski, a 18 lutego 1935 r.⁷⁴ Kremky przesłał Zernemu do badań dziewięć okazów motyli z rodziny *Tortricidae*: dwa *Acalla fissurana*

72 Jak wskazują Masłowski, był to gatunek nowy dla fauny Polski, a nie gatunek nowoodkryty dla nauki: „*N. canescana* Gn. (*N. styriacana* HS.). Gatunek ten bez wątpliwości dlatego nie był dotąd wykazany z fauny krajowej, ponieważ był mylony (jak stwierdził to dr Kremky w swej pracy) z podobnym do niego *N. penziana* Thnbg. (inaczej *N. bellana* Curt. lub *N. colquhounana* Barr). Ten ostatni jest gatunkiem głównie górskim lub północnym” – L. Masłowski, M. Masłowski, *Motyle okolic Zawiercia. III. Uzupełnienia i sprostowania*, „Fragmenta Faunistica Musei Zoologici Polonici” 1933–1936, t. 2, s. 403.

73 J. Kremky, *Polskie gatunki motyli należące do rodzaju Nephodesme Hbn. (Tortricidae)*, s. 119–120.

74 ANHM, sygn. AT-NHMW-AFW-ZERNY-309,8, J. Kremky do H. Zernyego, *Mitteilung der Zusendung von 9 Exemplaren (Tortricidae) und deren Auflistung, sowie Bitte ihm die Beschreibung bestimmter Exemplare zu schicken*, 18.02.1935 r.

Pierce-Metcalf⁷⁵, jeden *Euxanthis hilarana* Herrich-Schäffer⁷⁶, trzy *Argyroploce arbutella* Linnaeus⁷⁷, jeden *Notocelia rosaecolana* Doubleday⁷⁸, jeden *Argyroploce bifasciana* Haworth⁷⁹ i jeden *Hemimene incognitana* Kremky-Masłowski⁸⁰.

25 listopada 1937 r.⁸¹ Kremky zaproponował austriackiemu koledze opracowanie znajdującego się w PMZ materiału mikrolepidopterologicznego z różnych części Polski (z wyjątkiem rodzin *Pterophoridae*, *Orneodidae*, *Tortricidae* i częściowo *Pyalidae*).

Nie wiadomo, czy wszystkie okazy motyli wspomniane w listach z 10 grudnia 1934 r. i 25 listopada 1937 r. zostały ostatecznie przesłane do Wiednia. Do stwierdzenia tego brakuje nie tylko listów Zernyego, ale również części listów Kremkyego. Częściowej odpowiedzi na to pytanie dostarcza wynik kwerendy przeprowadzonej w ostatnim kwartale 2024 r. w kolekcji przyrodniczej NHM, który dowodzi, że w Wiedniu wciąż znajdują się okazy motyli pozyskane przed wojną od Kremkyego. Identyfikacja tych eksponatów była o tyle pracochłonna, że w NHM zbiory motyli zebrane przez poszczególnych przyrodników nie są skomasowane⁸². Trzeba też mieć na uwadze ogrom zbiorów lepidopterologicznych wiedeńskiego NHM, które są jednymi z największych na świecie, licząc ponad trzy i pół miliona okazów⁸³. Dzięki pomocy kustoszy z działu lepidopterologicznego NHM, z dr Sabine Gaal-Haszler na czele, do tej pory udało się zidentyfikować cztery okazy motyli wypożyczonych przed wojną od Jerzego Kremkyego:

- *Acalla fissurana* Pierce-Metcalf, 1 Ex., leg. Dr. J. Kremky. 122/32, Żwir pod Miłosną, pow. Warszawa, 26.IX.1932;
- *Euxanthis hilarana* Herrich-Schäffer (obecnie *Cochylimorpha hilarana* Herrich-Schäffer), 1 Ex., leg. Dr. J. Kremky. 134/33, Polska, Milanówek pow. Błonie, 27.7.1933;
- *Notocelia rosaecolana* Doubleday, 1 Ex., Polska, Milanówek pow. Błonie, 1.VI.1934, leg. Dr. J. Kremky. 121/34;
- *Argyroploce bifasciana* Haworth (obecnie *Olethreutes bifasciana* Hawroth), 1 Ex., Milanówek, pow. Błonie, 17.VI.1931, leg. Dr. J. Kremky.

Ponadto, wśród zbiorów Zernyego w NHM zidentyfikowano okaz motyla, opisany przez Kremkyego i Masłowskiego (*Hemimene incognitana* Kremky-Masłowski (obecnie *Dichrorampha incognitana* Kremky-Masłowski), 1 Ex., 11.VI.1933, Zawiercie. Las Kromotowski) oraz trzy okazy pochodzące od Adamczewskiego (*Argyroploce arbutella* Linnaeus (synonim *Olethreutes arbutella* Linnaeus), 3 Ex., all: Milanówek pow. Błonie, pow. Warszawa, 9.VII.1932, 83/32 leg. St. Adamczewski).

Z powyższych tylko dwa okazy motyli: jeden z gatunku *Acalla fissurana* i jeden z *Notocelia rosaecolana* pojawiły się w przywołanych wcześniej listach Kremkyego do Zernyego, konkretnie w dokumencie datowanym na 18 lutego 1935 r. Pozostałe, nie tylko ze zbiorów

75 Synonim młodszy: *Acleris fissurana* Pierce-Metcalf, 1915, Nazwa obowiązująca: *Acleris ferrugana* Denis-Schiffmüller, 1775.

76 Nazwa obowiązująca: *Cochylimorpha hilarana* Herrich-Schäffer, 1851.

77 Nazwa obowiązująca: *Argyroploce arbutella* Linnaeus, 1758.

78 Nazwa obowiązująca: *Notocelia rosaecolana* Doubleday, 1850.

79 Nazwa obowiązująca: *Olethreutes bifasciana* Hawroth, synonim: *Piniphila bifasciana* Haworth, 1811.

80 Nazwa obowiązująca: *Dichrorampha incognitana* Kremky-Masłowski, 1933.

81 ANHM, sygn. AT-NHMM-AFW-ZERNY-309,10, J. Kremky do H. Zernyego, *Anfrage, ihm bestimmte Schmetterlinge schicken zu wollen, sowie nach Bestimmung von polnischem Material*, 25.11.1937 r.

82 Informacja od dr Sabine Gaal-Haszler, kurator zbiorów lepidopterologicznych NHM, e-mail z 03.10.2024 r.

83 Na temat kolekcji lepidopterologicznej NHM zob. *Naturhistorisches Museum Wien – Lepidoptera*, nhm-wien.ac.at/en/research/2_zoology_insects/collections/lepidoptera [dostęp 20.02.2025].

Ryc. 4–7. Okazy motyli zebrane przez J. Kremkyego w zbiorach NHM (fot. W. Zabłocki, 2025 r.)

arów Kremkyego, ale również Adamczewskiego i Maślowskiego, musiały być przesłane do Wiednia wraz z inną, nieznaną dziś korespondencją.

Analiza materiałów archiwalnych pozwala stwierdzić, że w latach 1930–1937 Kremki i Zeriny prowadzili stałą współpracę naukową, dzielili się wynikami swoich badań i wypożyczali sobie publikacje oraz materiały zoologiczne. Część z wypożyczonych zbiorów entomologicznych nigdy nie wróciła do macierzystych instytucji. W przypadku PMZ rodzi się pytanie, czy w gmachu muzeum przy ul. Wilczej 64 w Warszawie, podpalonym przez Niemców w 1944 r. po powstaniu warszawskim, spłonęły również zbiory wypożyczone przed wojną z Wiednia. Dużo wskazuje na to, że tak się stało. Szczęśliwie w wiedeńskim NHM zachowały się niedawno zidentyfikowane okazy motyli pozyskane z kolekcji Kremkyego. Wypożyczenie uratowało je od zniszczenia, jakie spotkało w Warszawie pozostałe zbiory owadów PMZ. Jest to argument

Ryc. 8–9. Okazy motyli zebrane przez J. Kremkyego, M. Maślowskiego i S. Adamczewskiego w zbiorach NHM (fot. W. Zabłocki, 2025 r.)

w dyskusji na temat czynników zwiększających szansę na uratowanie zbiorów muzealnych w razie różnych katastrof i zagrożeń, jak wojny i pożary. W analizowanym przypadku współpraca międzynarodowa i obrót materiałami biologicznymi pozwoliły na zachowanie chociaż małej części kolekcji przyrodniczej PMZ. Dziś znajdujące się w wiedeńskim NHM motyle ze zbiorów Kremkyego są nie tylko materiałami do badań biologicznych, lecz także obiektami stanowiącymi cenne dziedzictwo historyczne europejskiego przyrodoznawstwa.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Archiwum Akt Nowych w Warszawie [AAN], mikrofilm nr B 12688, sygn. 3695, Akta osobowe – Kremky Jerzy.

Archiv für Wissenschaftsgeschichte, Naturhistorisches Museum Wien [ANHM]:

- sygn. AT-NHMW-AFW-ZERNY-309,1, J. Kremky do H. Zernyego, *Mitteilung der Übersendung von Separatabdrücken lepidopterologischer Publikationen und Anfrage nach einen Schriftenaustausch*, 5.02.1930 r.;

- sygn. AT-NHMW-AFW-ZERNY-309,2, J. Kremky do H. Zernyego, *Mitteilung, daß er die polnischen Tortriciden bearbeitet und Fachaustausch, sowie Bitte um Zusendung von bestimmten Arten zum Studium*, 18.04.1932 r.;
- sygn. AT-NHMW-AFW-ZERNY-309,3, J. Kremky do H. Zernyego, *Dank für das erhaltene Vergleichsmaterial*, 4.05.1932 r.;
- sygn. AT-NHMW-AFW-ZERNY-309,4, J. Kremky do H. Zernyego, *Mitteilung, daß er Beschreibungen von bestimmten Schmetterlingsarten braucht, Bitte diese jemanden abschreiben zu lassen und Anfrage nach Entlehnung von Tortrix sedana Cst.*, 22.09.1932 r.;
- sygn. AT-NHMW-AFW-ZERNY-309,5, J. Kremky do H. Zernyego, *Anfrage nach Material zur Entlehnung, über Material und seine Bearbeitung*, 18.12.1933 r.;
- sygn. AT-NHMW-AFW-ZERNY-309,6, J. Kremky do H. Zernyego, *Anfrage eine bestimmtes Exemplar entleihen zu dürfen um einen Vergleich anstellen zu können, weiters ob Schmetterlinge als Tauschobjekte oder leihweise zugesandt wurden*, 15.11.1934 r.;
- sygn. AT-NHMW-AFW-ZERNY-309,7, J. Kremky do H. Zernyego, *Mitteilung, daß er Lepidopteren aus Polen als Gegenleistung schicken wird, Fachaustausch und Materialanfrage zur Untersuchung*, 10.12.1934 r.;
- sygn. AT-NHMW-AFW-ZERNY-309,8, J. Kremky do H. Zernyego, *Mitteilung der Zusendung von 9 Exemplaren (Tortricidae) und deren Auflistung, sowie Bitte ihm die Beschreibung bestimmter Exemplare zu schicken*, 18.02.1935 r.;
- sygn. AT-NHMW-AFW-ZERNY-309,9, J. Kremky do H. Zernyego, *Materialanfrage nach bestimmten Arten*, 24.03.1936 r.;
- sygn. AT-NHMW-AFW-ZERNY-309,10, J. Kremky do H. Zernyego, *Anfrage, ihm bestimmte Schmetterlinge schicken zu wollen, sowie nach Bestimmung von polnischem Material*, 25.11.1937 r.

Archiwum Muzeum i Instytutu Zoologii Polskiej Akademii Nauk [AMiIZ], Zespół akt Państwowego Muzeum Zoologicznego, Spis zdawczo-odbiorczy nr 1 [PMZ, Sp. 1]:

- sygn. 289.5428, J.W. Kremky – Wspomnienie pośmiertne pióra S. Adamczewskiego. 1946, S. Adamczewski, *Dr Jerzy Wiesław Kremky. Wspomnienie pośmiertne*, 15.08.1946 r.;
- sygn. 188.2375, S. Adamczewski, *Sprawozdania z podróży i działalności naukowej 1947–1949*;
- sygn. 180.2318, Rewindykacje zbiorów-korespondencja, notatka z 25.02.1945 r., rkps;
- sygn. 277.2347, Dokumenty personalne byłych pracowników PMZ. 1931–1949, J. Kremky, *Curriculum vitae dra Jerzego Kremkyego, kustosa Państwowego Muzeum Zoologicznego*, 5.01.1934 r.;
- sygn. 343, Lista strat osobowych Państwowego Muzeum Zoologicznego.

Źródła drukowane

VII Internationaler Kongress Für Entomologie, t. 5, Kongressbericht, oprac. K. Jordan, E.M. Hering, Weimar 1940.

Adamczewski S., *Memoriał w sprawie Państwowego Muzeum Zoologicznego w Warszawie, 25.02.1945* [w:] *Memorabilia Zoologica*, oprac. D. Iwan, P. Daszkiewicz, H. Kowalski, D. Mierzwa-Szymkowiak, R. Zaborowski, Warszawa 2016 (Nowa Seria, 1), s. 105–106.

Kremky J., *Hodowla motyli*, Warszawa 1935.

Kremky J., *Motyle neotropikalne z podrodziny Pericopsinae (Arctiidae) w zbiorach Państwowego Muzeum Zoologicznego*, „Annales Musei Zoologici Poloni” 1931, t. 9, nr 13, s. 167–178.

Kremky J., *Polskie gatunki motyli należące do rodzaju Nephodesme Hbn. (Tortricidae)*, „Annales Musei Zoologici Poloni” 1935, t. 11, nr 6, s. 117–131.

Kremky J., Masłowski M., *Studja nad niektórymi gatunkami z rodzaju Hemimene Hb. (Lepidoptera, Tortricidae)*, „Annales Musei Zoologici Poloni” 1933, t. 11, nr 7, s. 61–85.
Programme du V Congres International D’Entomologie, Paris 1932.

Literatura przedmiotu

Adamczewski S., *Pracownia lepidopterologiczna i zbiory motyli w Państwowym Muzeum Zoologicznym*, „Polskie Pismo Entomologiczne” 1949 (1939–48), t. 18, s. 225–247.

Iwan D., Daszkiewicz P., *Straty wojenne Państwowego Muzeum Zoologicznego – raport Stanisława Feliksiaka (1906–1992)*, „Pamięć i Sprawiedliwość. Pismo naukowe poświęcone historii najnowszej” 2016, nr 27, s. 431–439.

Kowalska K., *Kremky Jerzy Wiesław (1897–1941)*, [w:] *Słownik Biologów Polskich*, red. S. Feliksiak, Warszawa 1987, s. 299.

Masłowski L., Masłowski M., *Motyle okolic Zawiercia. III. Uzupełnienia i sprostowania*, „Fragmenta Faunistica Musei Zoologici Polonici” 1933–1936, t. 2, s. 403.

Mroczkowska A., *Masłowski Marian Piotr (1898–1945)*, [w:] *Słownik Biologów Polskich*, red. S. Feliksiak, Warszawa 1987, s. 358.

Naturhistorisches Museum Wien – Lepidoptera, nhm-wien.ac.at/en/research/2_zoology_insects/collections/lepidoptera [dostęp 20.02.2025].

Pittioni B., *Die wissenschaftlichen Veröffentlichungen Dr. Zernys*, „Zeitschrift der Wiener Entomologischen Gesellschaft” 1945, r. 30, t. 56, s. 52–53.

Pittioni B., *Kustos Dr. Hans Zerny*, „Annalen des Naturhistorischen Museums in Wien” 1948, t. 56, s. 558–563.

Reisser H., *Dr. Hans Zerny +*, „Zeitschrift der Wiener Entomologischen Gesellschaft” 1945, r. 30, t. 56, s. 49–53.

Węgrzynowich P., Bunalski M., *Kremky Jerzy Wiesław, dr*, [w:] *Almanach Entomologów Polskich XX wieku*, red. M. Bunalski, J. Lipa, J. Nowacki, Poznań 2001, s. 103.

Winiarska G., *Adamczewski Stanisław Franciszek*, [w:] *Almanach Entomologów Polskich XX wieku*, red. M. Bunalski, J. Lipa, J. Nowacki, Poznań 2001, s. 18.

Finansowanie

Kwerenda w Wiedniu, dzięki której powstał artykuł, została dofinansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki”, nr 0038/NPRH8/H11/87/2020, pt. „Rekonstrukcja i opracowanie zbiorów naukowych Gabinetu Zoologicznego Uniwersytetu Warszawskiego. Od XVIII-wiecznego Musaeum Polonicum do Narodowego Muzeum Przyrodniczego”, realizowanego na Wydziale Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego w latach 2020–2025 pod kierunkiem dr. hab. Huberta Kowalskiego, prof. ucz.

dr **Wojciech Jakub Zabłocki** – doktor nauk humanistycznych. Rozprawę doktorską na temat strat wojennych i odbudowy kolekcji naukowej Państwowego Muzeum Zoologicznego obronił w Instytucie Historii Nauki im. L. i A. Birkenmajerów PAN. Zajmuje się historycznymi kolekcjami przyrodniczymi, w tym zbiorami zaginionymi w czasie wojny.

e-mail: wjzablocki@gmail.com

Data zgłoszenia artykułu: 15 marca 2025

Data przyjęcia do druku: 7 sierpnia 2025